

KURENDA

KURJI DIECEZJALNEJ WILEŃSKIEJ.

Zarządzenia Ordynariatu.

1. Stosując się do kan. 383, Ordynariat poleca, aby wszystkie kościoły oraz bractwa i pobożne instytucje miały swoje inwentarze w dwóch egzemplarzach, jeden z nich powinien się przechowywać w miejscowym archiwum, a drugi w Kurji. Inwentarz dóbr ruchomych i nieruchomości ma być spisany dokładnie z wykazem, jeśli można, wartości. O każdej zmianie w inwentarzu należy uczynić adnotację w obu egzemplarzach. Oryginały dokumentów z archiwów kościelnych mogą być w razie potrzeby wypożyczane za pozwoleniem dziekana tylko na 3 dni i za własnoręcznym pokwitowaniem odbierającego. Dzekani podczas wizytacji przeglądają mają archiwum.
2. Wszyscy kapłani mają prowadzić księgę intencji mszalnych, w której należy notować datę przyjęcia intencji, samą intencję, ofiarę i czas odprawienia Mszy św. Dzekani co rok obowiązani są przeglądać księgi sty-pendjalne kapłanów swojego dekanatu (c. 843, 844).
3. Zgodnie z kan. 1516 duchowny, przyjmujący pieniądze lub zlecane sobie poufnie inne dobra na cele pobożne, powinien natychmiast o tem zawiadomić Ordynariusza ze wskazaniem tych obowiązków, jakie ofiarujący przy tym akcie wkłada. (*Non videtur esse fiduciaria acceptio. si clericus recipit e. gr. 1000 fr. pro emendis ornamentis ecclesiae. Tunc enim est merum instrumentum, neque ulla administratio istius pecuniae requiritur* Prummer, *Manuale iuris*, 1920, p. 511).
4. Stosownie do kan. 1523 administratorowie dóbr kościelnych tak ruchomych jak i nieruchomości powinni wypełniać swój obowiązek z całą pilnością dobrego gospodarza, a więc muszą 1-o czuwać, aby mienie kościelne zleczone ich pieczy nie zaginęło lub nie poniosło uszczerbku (np. budynki); 2-o przestrzegać obowiązujących praw tak kanonicznych jak też cywilnych, stosować się do woli fundatora, ofiarodawcy lub prawej władzy; 3-o dochody z dóbr i korzyści akuratanie i w odpowiednim czasie odbierać, przechowywać w miejscu bezpiecznym i ekspensować zgodnie z wolą fundatora, istniejącymi prawami i przepisami; 4-o pieniądze należące do kościoła, które pozostają od wydatków i z korzyścią mogą być ułożone, za zgodą Ordynariusza, na rzecz samego kościoła winny być złożone; 5-o starannie prowadzić rachunkowe księgi dochodów i wydatków;

o b o w i ą z k i e m d z i e k a n a t ó w j e s t c o r o k p r z e g ł a d a ć k s i ę g i r a c h u n k o w e i p r z y o g ó l n e m s p r a w o z d a n i u z e s t a n u d e k a n a t u p r z e d s t a w i e ć O r d y n a r j u s z o w i ; 6 - o d o k u m e n t a i d o w o d y , n a k t ó r y c h s i ę o p i e r a j ą p r a w a k o ś c i o ł a n a d o b r a , u t r z y m y w a ć w p o r z ą d k u w a r c h i w u m k o ś c i e l n e m l u b o d p o w i e d n i e m m i e j s c u ; u w i e r z y t e l n i o n e z a ś o d p i s y d o k u m e n t ó w , o i l e s i ę d a , n a l e ż y z ł o ż y ć d o a r c h i w u m K u r j i .

5. Wreszcie ma być ściśle przestrzegany następujący kan. 1525: „Wykluczając zwyczaj przeciwny, duchowni i świeccy zarządcy dóbr każdego kościoła, kaplicy publicznej (c. 1191, §1), cmentarza, katedry również instytucji pobożnej kanonicznie erygowanej oraz bractwa powinni co rok składać Ordynarjuszowi sprawozdanie z administracji”, jak już o tem wskazano wyżej. „Gdyby na mocy szczególnego prawa sprawozdanie to miało być składane przed kim innym, to i wówczas Ordynarjusz lub jego delegat powinien wziąć udział w odebraniu tych sprawozdań, gdyż administratorowie nie mogą być zwolnieni od obowiązku złożenia sprawozdania wobec Ordynarjusza miejscowego.

6. W sprawie stowarzyszeń religijnych należy mieć na względzie następujące przepisy prawa.

Ponieważ Kościół uznaje te tylko stowarzyszenia, które są erygowane przez władzę kościelną albo są przynajmniej przez nią zatwierdzone, należy przy zakładaniu stowarzyszeń religijnych postarać się o zgodę na to Ordynarjusza, co jest wymagane do ważności erekcji, chyba że od tego uwalnia indult papieski (c. 686). Dopiero wówczas stowarzyszenie staje się osobą prawną, gdy władza kościelna wyda dokument erekcyjny (c. 987). Stowarzyszenie powinno mieć odpowiednią nazwę i własne ustawy przejrzane i zatwierdzone przez Stolicę Ap. lub przez Ordynarjusza (c. 688, 689).

Stowarzyszenie prawnie erygowane powinno zdawać Ordynarjuszowi co rok sprawozdanie z administrowania zgodnie z kan. 1525 jak również z kwesty, jeśli ona była, i na którą potrzebne jest zezwolenie piśmienne Ordynarjatu (c. 691).

Członkowie przy przyjęciu do stowarzyszenia powinni być wpisani do ksiąg, co zresztą jest warunkiem koniecznym do ważności aktu, jeżeli stowarzyszenie jest erygowane jako jednostka prawna (c. 694, § 2).

Ordynarjat poleca XX. Dziekanom odbierać również i te sprawozdania i zdać sprawę o tem Ordynarjuszowi, jak powiedziano wyżej w p. 4.

7. Przypomina się XX. Dziekanom i Proboszczom, aby na pieczęciach i stemplach łacińskich i polskich nie umieszczali ani swoich tytułów naukowych i godeł herbowych, ani też imion i nazwisk własnych. Na pieczęciach może być godło IHS lub monogram Najśw. M. P., a w otoku: „Decanus N”, „Sigillum ecclesiae parochialis N”, „Dziekan N (nazwa dekanatu, nie zaś nazwisko kapłana)”, „Proboszcz Parafji N”, na stemplu zaś: „Diecezja Wileńska, Dziekan (nazwa dekanatu) lub Proboszcz parafji N, dn..... Nr..... miejscowość, poczta”.

8. Wskutek odezwy Pana Ministra W. R. i O. P. z dn. 9. V. 23 r. Nr. 5521 Ordynarjat poleca XX. Proboszczom, aby przygotowanie do spowiedzi i komunji Św. dzieci, uczęszczających do szkół, odbywało się, jeśli na to pozwolą lokalne warunki, w szkole, gdyby zaś lokalne warunki nie sprzyjały temu, przygotowanie do spowiedzi i Komunji Św. dzieci szkolnych

winno się odbywać w czasie wakacyjnym (od 28 czerwca) lub w ciągu roku w godzinach pozaszkolnych, w przeciwnym bowiem razie rozpoczęcie katechizacji w kościołach wytwarza gwałtowne zmniejszanie się liczby dzieci w szkołach.

Pontificiae Commissionis

Codici interpretando praepositae responsiones authenticae

Ad can. 465 §§ 4 et 5.

Quaesitum est: 1. Utrum vicarius substitutus, de quo in can. 465 §4, possit post Ordinarii approbationem licite et valide assistere matrimoniis, si nulla limitatio apposita fuerit. 2. Utrum idem vicarius id possit etiam ante Ordinarii approbationem. 3. Utrum idem vicarius parochi religiosi id possit post approbationem Ordinarii, sed ante approbationem Superioris religiosi. 4. Utrum vicarius, seu sacerdos supplens, de quo in cit. can. 465 § 5, id possit ante approbationem Ordinarii.

Responsum est (cfr. Acta Ap. Sedis, 1922, pag. 527) — Ad 1: Affirmative. — Ad 2: Negative. — Ad 3: Affirmative. — Ad 4: Affirmative, quoadusque Ordinarius, cui significata fuit designatio sacerdotis supplentis, aliter non statuerit.

Vicarius substitutus, eo quod substitutus est, locum parochi tenet in omnibus quae ad curam animarum spectant, nisi, uti patet, parochus delegans eiusve Superior, aliquid exceperint (can. 474). Cuiusmodi assistentia matrimonii spectet utique ad curam animarum, nullaque limitatio apposita fuisse dicitur, patet ratio primae responsionis.

Sed et alterius responsionis ratio satis clara videtur. Cum enim per se vicarii substituti sit, quoad omnia, quae ad curam animarum pertinent, parochum supplere, debet quoque eo plane modo, quo parochus ipse, ad munus huiusmodi idoneus haberi, idque vel a iure vel ab homine. Vicarius substitutus, de quo in can. 465, § 4 nunquam habetur a iure idoneus: semper namque tempus suppetit ab homine, nempe ab Ordinario, approbationem petendi; imo, sine approbatione neque substitutus intelligitur: siquidem, sicut potest Ordinarius in approbatione concedenda aliquid excipere, potest etiam approbationem negare. At statim ac approbatus fuerit, vicarius substitutus iurisdictionem delegatam obtinet, non quidem ab Ordinario, sed a parochi delegante (cfr. can. 199), excepta tamen potestate ad confessiones audiendas, quam parochus delegare non potest (cfr. Toso, Ad Codicem comm., vol. II, ad can. 199 n. 1), nisi ab Ordinario id faciendi specialem facultatem habuerit.

Tertiae responsionis ratio haec esse videtur. Parochus religiosus et, a Superiore religioso et ab Ordinario loci dependet: nimirum, qua religiosus, contra Superiorum voluntatem nihil agere potest; qua vero parochus, nihil potest contra voluntatem Ordinarii, a quo iurisdictionem paroecialem habuit. Neque igitur potest, contra Superioris religiosi voluntatem, vicarium substitutum delegare, neque delegatus, ut supra diximus, ante

Ordinarii loci approbationem substitutus intelligitur. Si igitur haec approbatio accesserit et quamvis, uti casus fert, nondum data fuerit approbatio Superioris religiosi, dummodo non fuerit expresse denegata, vicarius ita substitutus valide et licite matrimoniis assistit.

Quarta responsio respicit can. 465, § 5. Agitur nempe de vicario, qui ex repentina parochi discessione necessitatis causa, non quidem est ab Ordinario substitutus, sed ante omnem Ordinarii approbationem, imo inscio Ordinario, de facto parochum supplet. Ideoque et vicarius supplens, non substitutus, dicitur. Is, Ordinario certiore facto, potest probari aut non probari: probatus autem, vicarius substitutus evadit. Interim vero, publico bono id postulante, idoneus habetur a iure, fruiturque, iure ita disponente, nedum iurisdictione: a parocho delegata, verum etiam potestatem ad confessiones audiendas, de qua supra diximus, idque quoadusque Ordinarius aliter statuerit. Quare, etsi postea reprobatus, interea matrimoniis valide et licite assistit.

(„Ius Pontificum“ a. 1922, p. 122).

Dyspensa do przeszkód małżeńskich w wypadkach nadzwyczajnych.

Jak ma postąpić proboszcz lub spowiednik, skoro spostrzeże przeszkodę do małżeństwa wówczas dopiero, kiedy już wszystko gotowe jest do ślubu, a odłożenie go jest niemożliwe sine probabili gravis mali periculo ze względu na przypuszczalne zgorzenie, niesławę lub inną wielką stratę duchową albo materjalną?

Zagadnienie powyższe stanowiło w dawniejszem prawodawstwie t. zw. wypadek zawily (casus perplexus), który nasuwał wiele trudności uczonym kanonistom: często się oni ze sobą nie zgadzali w podawaniu najrozmaitszych sposobów rozwiązywania tego kazusu.

Wszelkie pod tym względem trudności ustąpiły wobec Nowego Kodeksu. Słusznie więc powiada Chelodl: „Per canones 1044 et 1045 celeberrimus casus perplexus e vivis ereptus, iustis sollemnibus sepultus est“. W Kodeksie termin „casus perplexus“ nigdzie się już nie wymienia.

Przytoczmy treść nazwanych kanonów, poprzedzając je kanonem 1043, z którym się one wiążą.

Can. 1043. W grożącym niebezpieczeństwie śmierci, dla zaradzenia sumieniu, i jeśli zajdzie potrzeba uprawnienia potomstwa, *Ordynariusze* miejscowi mogą zarówno od formy zachowywanej przy zawieraniu małżeństwa (od obecności nawet jednego świadka), jako też od wszystkich i poszczególnych przeszkód prawa kościelnego, czy to publicznych czy tajemnych, nawet wielokrotnych, z wyjątkiem przeszkód wynikających z sakramentu kapłaństwa i powinowactwa w linii prostej, jeżeli małżeństwo było consummatum, *dyspensować* własnych poddanych gdziekolwiek przebywających

oraz wszystkich znajdujących się wówczas na swoim (t. j. odnośnego Ordynariusza) terytorjum, po uchyleniu zgorzenia, i jeśli się udziela dyspensy od różności religiji lub odmiennego wyznania, z zachowaniem zwykłych zastrzeżeń.

Can. 1044. W tychże samych okolicznościach, o których jest mowa w can. 1043 i jedynie w wypadkach, kiedy nie można się udać do Ordynariusza miejscowego, tę samą władzę dyspensowania posiada tak *proboszcz*, jak i *kapłan*, asystujący w myśl kan. 1098, n. 2 (*quando scil. matrimonio assistit in defectu Ordinarii vel parochi vel sacerdotis delegati, qui sine gravi incommodo haberi vel adiri nequeunt*) przy zawarciu małżeństwa, tudzież *spowiednik*, lecz ten wyłącznie pro foro interno w chwili słuchania spowiedzi sakramentalnej.

Can. 1045. § 1. *Ordynariusze miejscowi* pod zastrzeżeniami ustanowionymi w końcu kanonu 1043, mogą udzielać dyspensy od wszystkich przeszkód, o których jest mowa we wspomnianym kan. 1043, *ilekroć wykrywa się przeszkoda, kiedy już wszystko jest przygotowane do ślubu, a zawarciu małżeństwa wobec prawdopodobnego niebezpieczeństwa poważnego zła, nie można odłożyć aż do otrzymania dyspensy od Stolicy Sw.*

Komisja Papieska do interpretowania Kodeksu dnia 1 marca 1921 r. wyjaśniła, że wyrazów kanonu 1045, § 1: „*ilekroć wykrywa się przeszkoda, kiedy już wszystko przygotowane jest do ślubu*“ nie należy brać tylko w znaczeniu ścisłym, t. j. że wcale nieznaną przeszkodą wyjawia się przed samym ślubem, lecz też raczej w tym sensie, że jakkolwiek przeszkoda już przedtem była znana, *doszła jednak do wiadomości proboszcza lub Ordynariusza dopiero wówczas, kiedy wszystko zostało przygotowane do ślubu.*

§ 2. Ta władza dyspensowania przysługuje również dla *uważnienia* małżeństwa już zawartego, jeśli zagraża to samo niebezpieczeństwo a niema już czasu na zwrócenie się do Stolicy Sw.

§ 3. W tychże okolicznościach (t. j. wyrażonych w dwóch powyższych paragrafach niniejszego kanonu) *te samą władzę posiadają wszyscy*, o których jest mowa w kan. 1044, ale jedynie w wypadkach *tajemnych*, kiedy do Ordynariusza miejscowego albo wcale *nie można się udać*, albo tylko z niebezpieczeństwem wyjawienia sekretu (nawet niesakramentalnego).

Jak należy rozumieć wyrazy „w wypadkach tajemnych (pro casibus occultis)?

W kan. 1045, § 3 mówi się „pro casibus occultis“, nie zaś impedimentis. „Za publiczną uważa się przeszkodę, której można dowieść w trybunale zewnętrznym, w przeciwnym razie przeszkoda jest tajemna“ (c. 1037). Wystarcza dwóch świadków, którzyby mogli udowodnić przeszkodę, aby ta przeszkoda była uważana za publiczną. Impedimentum occultum może być wówczas, kiedy o niej wiedzą tylko strony, spowiednik i najwyżej jeszcze jedna osoba. Ponieważ w nazwanym kanonie nie powiedziano pro impedimentis, lecz „pro casibus occultis“, *możnaby rozumieć, że kapłan, o którym mowa w kan. 1044, może dyspensować*

in utroque foro w wypadkach, *kiedy przeszkoda znana jest niewielu osobom i może być udowodniona in foro externo*. Spowiednik może dyspensować tylko in foro interno. Niektórzy kanoniści sądzą że nie może on dyspensować in impedimentis natura sua publicis, quamvis actu occultis.

Niemożliwość skomunikowania się z Ordynarjuszem w wypadkach, przewidzianych w kan. 1044 i 1045, § 3 według orzeczenia Komisji Papieskiej (12-XI-1922) zachodzi wówczas, jeśli z Ordynarjatem nie można się porozumieć co do dyspensy listownie (per litteras), nie zaś telegraficznie lub telefonicznie: „censendum esse Ordinarium adiri non posse, si non nisi per telegraphum vel per telephorum ad eum recurri possit“. Motywy tej interpretacji, jak łatwo można przypuszczać, polegają na tem, że drogą telegraficzną lub telefoniczną nie można zachować sekretu (znanego kapłanowi nawet poza spowiedzią).

Proboszcz lub kapłan, o którym jest mowa w kan. 1044, ma natychmiast powiadomić Ordynarjusza miejscowego o udzielonej dyspensie pro foro externo i o tem powinna być uczyniona wzmianka w metryce ślubów (can. 1046).

DO WIELEBNEGO DUCHOWIEŃSTWA DIECEZJI WILEŃSKIEJ.

Wielebni i Kochani Bracia,

Więcej niż dziesięcioletnia moja z Wami współpraca w drogiej nam Diecezji Wileńskiej, w warunkach dla Was i dla mnie nieraz bardzo trudnych, upoważnia mię w tej uroczystej dla mnie chwili — Konsekracji na Biskupa Tyatyrskiego i Sufragana Wileńskiego, która się odbędzie 10 czerwca 1923 r. w Bazylice Wileńskiej, zwrócić się do Was, Wielebni i Kochani Bracia, z gorącą prośbą o łaskawe memento w modlitwach Waszych, a szczególnie we Mszy Świętej.

Wasz pokorny sługa i brat w Chrystusie

Ks. Kazimierz-Mikołaj Michalkiewicz.

Tractatus pro examinibus neo-presbyterum ex annis 1920, 1921 et 1922.

- 1) Ex theologia Dogmatica:
Tractatus de Ecclesia (sine tractatu de Romano Pontifice).
- 2) Ex theologia Morali: Tractatus de Poenitentia.
- 3) Ex Iure Canonico: Tractatus de Matrimonio.

Examinandi, exceptis iis qui studiis vacant, se sistant pro examinibus in aedibus seminarii diebus 11, 12, 13 decembris an. currentis.

Na obszarze powiatów: wileńskiego, oszmiańskiego, święciańskiego i trockiego *pełne wyciągi ksiąg metrykalnych* podlegają *opłacie* stempłowej w wysokości 3 000 marek. (Rozp. Min. Skarbu z dn. 24-IV-23.).

Kurja uprzejmie prosi PPWWXX Dziekanów przesłać przed d. 1 lipca r. b. sprostowania, które należy uczynić w części administracyjnej rubrycell: czy wszyscy księża dekanatu są zapisani w szemacie ogólnym, może daty nie są ściśle lub inne wkradły się błędy.

W Wileńskim kościele św. Jerzego, jesienią r. 1919 podczas spowiedzi uczeń jedna z nich Anna Jachimowiczówna wręczyła spowiednikowi na przechowanie w dużej zapieczętowanej 7 pieczęciami kopercie dokumenta rodzinne. Ponieważ Jachimowiczówna nie pamięta nazwiska owego księdza, opiekun jej Józef Zakrzewski (Wilno, Garbarska 8, 5) prosi o zwrot dokumentów do Kurji dla odbioru ich przez właścicielkę.

Ks. Superior Jan Sobać T. J. powiadamia W-ne Duchowieństwo nasze, że we Lwowie (Dunin Borkowskich 11) odbędą się rekolekcje kapłańskie w czerwcu od 12 do 15 (zjazd 11-go), a w lipcu od 3 do 6 (zjazd 2-go). Ze względu na trudności aprowizacyjne uczestnicy rekolekcji proszeni są o przywiezienie (przynajmniej XX Proboszczowie) po 1 kg tłuszczu.

Kurja poleca WW. Duchowieństwu tekst pacierza ustalony przez XX Biskupów polskich. Jest do nabycia w Księgarni św. Wojciecha w Wilnie, cena 100 egz. 10.000 mk.

Wileńska Dyrekcja Ubezpieczeń Wzajemnych (ul. Mickiewicza 9) komunikuje Kurji, że „na mocy uchwały Rady Ministrów, z d. 6-XI-22 r. (Dzien. Ust. R. P. Nr. 101, poz. 109), potwierdzającej dotąd wydany przez T. K. R. Dekret z d. 3-XI-21 r. Nr. 400, o przymusie ubezpieczenia od ognia, wszystkie budowle, znajdujące się na terenie z. Wileńskiej, winny być zgłoszone do Wileńskiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych.

K O M U N I K A T

Komisj Rewindykacyjnej przy Głównym Urzędzie Likwidacyjnym.
Nr. 2295/23 K. R.

Warszawa, dn. 21 marca 1923 r. Jasna 8. Tel. 221-16.

Komisja Rewindykacyjna komunikuje, że dla możności skutecznej obrony roszczeń do Rządu Niemieckiego na podstawie art. 238 Traktatu Wersalskiego (Protokół „D“) z tytułu:

- 1) Zarządu przymusowego lub
- 2) Sekwestru sum pieniężnych

wszelkie pretensje winny być należycie udowodnione właściwymi dokumentami b. władz okupacyjnych.

Przy braku dokumentów, udowodniających zgłoszoną pretensję, Komisja Rewindykacyjna ostrzega, że sprawa w myśl wyżej wyliczonych zasad, może być uznana za nieudowodnioną i odrzuconą, o ile właściwe dokumenty nie będą dostarczone.

Dyrektor Komisji Rewindykacyjnej
(—) *K. Zembrzusi.*

„KWARTALNIK TEOLOGICZNY WILEŃSKI“

Wilno 1923. Redaktor *X. Dr. Bolesław Wilanowski*, profesor Uniwersytetu Stefana Batorego.

Pod tym zagłówkiem, w okładce rysunku prof. Ruszczyca, ukazał się pierwszy zeszyt pierwszego w Wilnie naukowego czasopisma teologicznego. Na treść zeszytu złożyły się artykuły profesorów Wileńskich i wybitnych sił naukowych innych uniwersytetów polskich.

Szpecially bogato przedstawia się Kronika: są w niej wiadomości o ruchu katolickim naukowym ostatniej doby we wszystkich krajach świata.

Bibliografię z ostatnich dwóch lat opracował bardzo obszernie i wyczerpująco Ks. Wilanowski; zamieszczony ustęp dotyczy teologii fundamentalnej; dalsze działy innych nauk teologicznych dotyczyć będą.

„Kwartalnik Teologiczny Wileński“ zasługuje ze wszechmiar na poparcie, i na to, by był czytany i prenumerowany przez wszystkich, którzy się nauką teologiczną interesują.

Oddzielne numery są do nabycia w Kurji (cena 18.000 Mp, str. 176. Adres Redakcji Wilno, Uniwersytet).

Z KURJI DIECEZJALNEJ WILEŃSKIEJ.

Wilno, dnia 25 maja 1923 r. Nr. 2250.

X. Lucjan Chalecki,

Szambelan J. Św.,

Kanclerz Kurji.
